

NÁTTÚRUFÉLAG
VESTFIRÐINGA

Aðalstræti 12
415 Bolungarvík
nave@nave.is

Fornleifaskráning

*Fornleifaskráning vegna
línulagnar á milli Krossness og
Fells á Ströndum*

Atli Rúnarsson

September 2025

NV nr. 26-25

 NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA		Dagsetning Mán/ár: September 2025
Skýrsla nr: NV nr. 26-25	Verknúmer: 715	Dreifing: ☐ Opin ☐ Lokuð til: ☐ Háð leyfi verkkaupa
Upplag:	Verkstig: Loka	
Heiti skýrslu: Fornleifaskráning vegna línulagnar á milli Krossness og Fells á Ströndum		Unnið fyrir: Orkubú Vestfjarða
Höfundur: Atli Rúnarsson		Verkefnastjóri: Kristín S. Ragnarsdóttir
ÚTDRÁTTUR Náttúrustofa Vestfjarða gerði fornleifaskráningu vegna línulagnar á milli Krossness og Fells á Ströndum í Árneshreppi. Alls voru sex minjar skráðar og þar af voru tvær innan áhrifasvæðis framkvæmdanna.		
Undirskrift verkefnastjóra: 		Yfirlit af: KSR

EFNISYFIRLIT

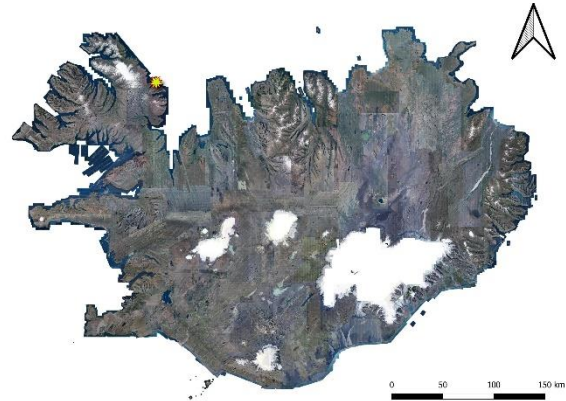
1.	Inngangur	4
2.	Skráningarsvæðið	4
3.	Aðferðafræði	4
3.1	Tilgangur fornleifaskráningar	4
3.2	Skráning fornleifa	5
4.	Saga Krossness.....	6
5.	Saga Fells	7
6.	Heimildaskrá.....	8
7.	Fornleifaskrá.....	9
8.	Niðurstöður	15
9.	Kort	16

1. INNGANGUR

Að beiðni Júlíusar Jónssonar hjá Orkubúi Vestfjarða gerði fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða fornleifaskráningu vegna línulagnar á milli Krossness og Fells á Ströndum.

Áform eru að plægja línu í jörð á um 3.4km kafla frá Krossneslaug að bænum Felli.

Svæðið var gengið og minjar mældar upp. Vettvangsvinna fór fram þann 22. September 2025 og var unnin af Atla Rúnarssyni, fornleifafræðingi hjá Náttúrustofu Vestfjarða, og sá hann einnig um skýrslu og kortagerð.

Mynd 1. Staðsetning skráningarsvæðisins er merkt með gulri stjörnu.

2. SKRÁNINGARSVÆÐIÐ

Skráningarsvæðið náði inn á tvennar jarðir: Krossnes og Fell. Skráningarsvæðið var samtals um 3.4km langt og skráð var 15m frá miðlínu stenglagnarinnar, þ.e. skráningarsvæðið var 30m breitt.

Allur strengurinn verður lagður meðfram Fellsvegi.

Að auki var gerð viðbótarskráning inn á bæjarstæði Fells, en til stendur að leggja ljósleiðara að Felli og var því bæjarstæðið skráð til þess að koma í veg fyrir frekari vettvangsferðir fyrir svo lítið svæði.

Mynd 2. Skráningarsvæðið er innan gulu línunnar.

3. AÐFERÐAFRÆÐI

Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir fyrst og fremst á fornleifaskráningu á vettvangi en að auki var farið yfir helstu heimildir um jarðirnar, s.s. örnefnaskrár, túnakort, jarðabækur og annað sem getur gefið vísbindingar um fornminjar. Svæðið hafði áður verið skráð og var stuðst við þá skráningu.¹ Allir minjastaðir voru skráðir og teknir voru staðsetningarpunktar á hverjum stað með Trimble Juno 5 uppmælitæki. Minjastöðum var lýst og ljósmyndir teknar af hverjum stað.

3.1 Tilgangur fornleifaskráningar

Í lögum um menningarminjar nr. 80 29. júní 2012 segir að lögin eigi að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang að minjunum, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögnum, en í 16. gr. segir:

Skýlt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna.

¹ Sjá: Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003

Í 3. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

búsetulandslag, skrudgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum, vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri, tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarmínjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra, virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum, þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð, áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum, haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið, skipsflök eða hlutar þeirra.

Fornmínjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

Í 21. grein laga um menningarminjar segir:

fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðmínjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaaðilum að gera Minjavernd ríkisins viðvart ef fyrirsjáanlegt er að mínjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar (sjá 12.gr.).

Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskonunnun umsvifalaust svo skera megir úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megir fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands (24 gr.).

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að mínjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausum. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókn eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa á viðkomandi verki.

3.2 Skráning fornleifa

Verkefnanúmeri er úthlutað af Minjastofnun Íslands og svæðið hefur verið merkt inn á vefsíða Minjastofnunar og skýrsla skráð þar sem og mínjar sem mældar voru upp. Verkefnið fékk númerið 3494 og þar á eftir eru hlaupandanúmer rannsóknarinnar, dæmi: 3494-001.

4. SAGA KROSSNESS

Minnst var á Krossnes í skrá um þá reka, sem Jón biskup Sigurðsson, lagði til Skálholtsstaðar fyrir Ströndum árið 1344. Þar var sagt að Jón biskup lagði áttung ágóða á Krossnesi til Skálholts.²

Næst var minnst á Krossnes í bréfi frá árinu 1500 en þá hafði Narfi Sigurðsson og Sigurður Narfason fengið Finnboga lögmanni Jónssyni og Teiti Þorleifssyni til fullrar eignar jarðirnar Ásgeirsár í Víðidal og Krossnes, Mela, Norðrfjörð og Seljanes á Ströndum fyrir „þann mismun og féskakka, sem Árni Þorleifsson, Sigurður Þorleifsson og Teitr Þorleifsson höfðu feingið í arfaskipti við Orm Bjarnason eptir Sophíu Loptsdóttur föðurmóður þeirra.“³ Eins var minnst á Krossnes í dómi „útnefndr af Finnboga lögmanni Jónssyni um afl og gildi útlúkningarbréfa Narfa Sigurðssonar og Sigurðar Narfasonar um Ásgeirsár, Lækjamót og fjórar jarðir á Ströndum til Finnboga lögmans og Teits Þorleifssonar.“⁴

Árið 1511 var dómur útnefndur af Sturlu Þórðarsyni um ákæru Sturlu til Jóns Jónssonar um ásetu og yrkingu á jörð konu sinnar, Guðlaugar Finnbogadóttur, þriðjunginn í Krossnesi.⁵

Árið 1522 var Krossnes í skrá um jarðir Teits lögmans Þorleifssonar.⁶ 1539 fékk Ögmundur biskup í Skálholti Daða Guðmundssyni jarðir þær á Ströndum sem Ormr Sturluson hafði fengið biskupi og var Krossnes þar á meðal.⁷

Minnst var á Krossnes í skrá um eignir Daða í Snóksdal frá 1563-1564: „Jtem med Krossnesse .vj. quilldi. jord iiijc og xx landskyllid vij agilldi j busgagne.“⁸

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, sem gerð var fyrir svæðið árið 1706, segir um Krossnes:

Jarðardýrleikinn var xxiii hundruð og jarðareigandi var Einar Einarsson eldri að Klukkufelli við Króksfjörð, en umráð og ágóða af jörðinni hafði móðir hans Ragnheiður Jónsdóttir að Hlíð við Þorksafjörð. Tveir ábúendur voru á jörðinni og skiptu þeir henni til helminga. Landskuld af allri jörðinni var vii ærgildi og var hún greidd í óákveðnum landaurum. Áður hafði landskuldin verið ij hundruð og fylgdi þá rekinn með. Engar kvaðir voru á jörðinni og viður til húsa var tillagður af reka. Mjög lítil silungsveiði hafði áður verið í síki einu úr sjó en var nú engin, selveiði var lítilsháttar og reki sæmilegur. Árnesskirkja fékk títundapart úr öllum hvölum sem ráku á land og Skálholtskirkja fékk fjórðung hvalreka milli Gils og Melslækjar. Tún spilltist mjög af sandfoki og kulda og engjar höfðu spillst af leir og grjóti. Fjöll voru hættuleg útigangspeningi á vetrum og vatnsból náðist mjög illa á vetrum vegna fanna. Einnig var stórviðrasamt sem var hætt fyrir hey. Báðir ábúendur áttu skip sem gengu á hákarla á vorin. Minnst er á eina hjáleigu, Steintún, og hafði hún verið reiknuð iiij hundruð af jörðinni. Þar sást gamall túngarður en hjáleigan hafði fallið í eyði sex árum áður en jarðabókin var gerð.⁹

² Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 2. bindi, 1947-1950, bls. 785

³ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 7. bindi, 1947-1950, bls. 505-506

⁴ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 7. bindi, 1947-1950, bls. 649-650

⁵ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 8. bindi, 1947-1950, bls. 351

⁶ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 9. bindi, 1947-1950, bls. 92-93

⁷ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 10. bindi, 1947-1950, bls. 469-470

⁸ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 14. bindi, 1947-1950, bls. 206

⁹ Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1984, bls. 332-333

Í jarðatali Johnsen frá 1847 var sagt að Krossnes væri í bænda eign, dýrleikinn var 24, landskuldin 1,0, kúgildin fjögur og ábúendur voru 2 eigendur.¹⁰

5. SAGA FELLS

Í máldaga Reykholtskirkju frá 1224 var sagt: „þessa reka a kirkia i reykia holtti. Vndir felli ytra þriðvng hvalreka ok halfr viðreki ok land halft. Vndir iðra felli þriðvng hvalreka ok likt i agoða. sem vndir. ytra felli. þriðvng hvarttveggia i agoða.“¹¹ Eins var sagt frá Felli, innra og ytra, í máldaga Reykholtskirkju frá 1358: „vndir ytra felli a stronndum halfann vidreka oc þridiung hualreka oc halft landid vr innra felli fiourdunng hualreka og slijkt j ägoda sem vndir ytra felli. þridiung huorrt.“¹²

Einnig var minnst á Fell í skrá um fastaeignir sem Sólveig Þorleifsdóttir átti árið 1497 en þá átti hún vj^c ¹³ Árið 1562 var gerður helmingsdómur á Alþingi og dæmdi hann Kirkjubólaskirkju í Langadal Fell stærra, 4 hundr., og 2 hundr. í Felli minna á Ströndum¹⁴ og í Gíslamáldaga frá því um 1570 var sagt að kirkjan á Kirkjubóli ætti ítem hálft annað Fell í Trékyllisvík.¹⁵

Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, sem gerð var fyrir svæðið árið 1706, var sagt Felli skipt í Fell nyrðra og Fell Innra.

Jarðardýrleiki Fells nyrðra var iiiii hundruð. Sagt var að jörðin væri kirkjujörð frá Kirkjubólaskirkju í Langadal og að landskuldin fyrir þessa jörð og hálft Innra Fell væri x aurar. Oftast var skuldin greidd í vaðmáli en mátti leysast með peningum eftir íslenskum taxa. Leigukúgildin og iii og v ær. Leigur voru greiddar í smjöri. Engar kvaðir voru á jörðinni og var mestallur viður til húsa tekinn af rekanum.¹⁶

Jarðardýrleiki Fells Innra var iiiii hundruð. Jörðin var kirknajörð á hálfa Reykholtskirkju og hálfa Kirkjubólaskirkju í Langadal. Jörðin lá í eyði þegar jarðabókin var gerð. Menn vissu ekki hvenær hún hafði lagst í eyði en það hafi verið fyrir allra þeirra minni sem þá lifðu, jörðin var talin ónýtt vegna ills vatnsbóls og landkreppu og gat ekki byggst aftur vegna slægnaleysis og landleysis.¹⁷

Í jarðatali Johnsen frá 1847 var Fell sagt í hálfri Reykholtskirkju eigu og hálfri Kirkjubólaskirkju. Dýrleikinn var 8, landskuldin 0.60, kúgildin 2 og ábúendur voru 1 leigjandi.¹⁸

¹⁰ J. Johnsen, 1847, bls. 212

¹¹ Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 1. bindi, 1947-1950, bls. 476

¹² Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 3. bindi, 1947-1950, bls. 123

¹³ Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 6. bindi, 1947-1950, bls. 198

¹⁴ Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 13. bindi, 1947-1950, bls. 749-751

¹⁵ Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 15. bindi, 1947-1950, bls. 562-563

¹⁶ Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1984, bls. 330-331

¹⁷ Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1984, bls. 331-332

¹⁸ J. Johnsen, 1847, bls. 212

6. HEIMILDASKRÁ

Árni Magnússon & Páll Vídalín. (1984). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Ísafjarðarsýsla & Strandasýsla* (B. VII). Reykjavík: Sögufélagið.

Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson. (2003). *Fornleifaskráning í Árneshreppi I: Fornleifar frá Gjögri til Ingólfsfjarðar*. Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands SES.

Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 1-16. bindi. (1947-1950). Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag.

Íslendingabók og landnáma. (1942). Reykjavík: Bókaverzlun Sigurðar Kristjánssonar.

J. Johnsen. (1847). *Jarðatal á Íslandi með brauðlýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu*. Kaupmannahöfn: S. Trier.

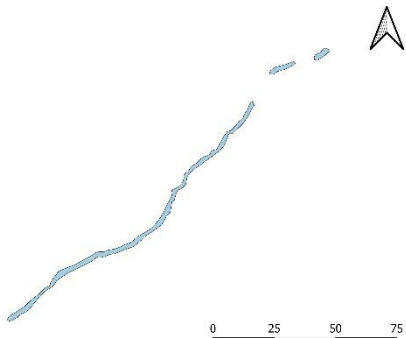
Túnakort - Fell. (1917). Sótt 25. september 2025 frá <https://testbirting.manntal.is/default.aspx?leit=RmVsbCDDgXJuZXNocmVwcHVyIFN0cmFuZGFzw71zbGE=>

Örnefnaskrá - Fell. (án dags.). Reykjavík: Örnefnastofnun.

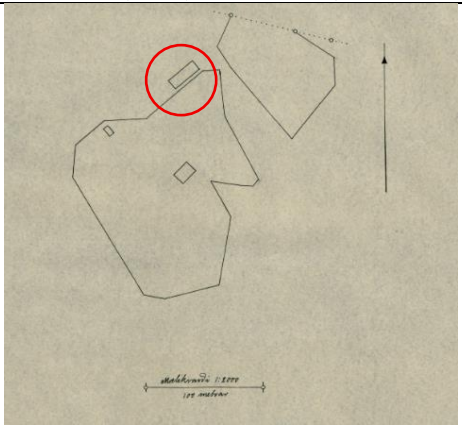
Örnefnaskrá - Krossnes. (án dags.). Reykjavík: Örnefnastofnun.

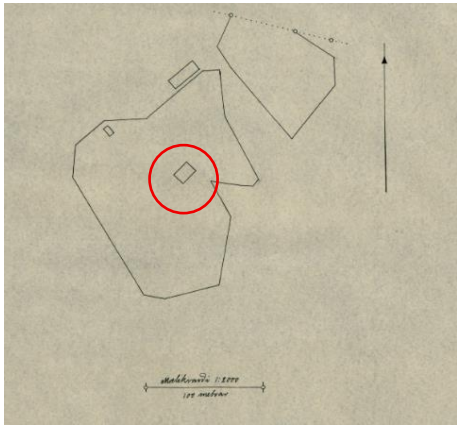
7. FORNLEIFASKRÁ

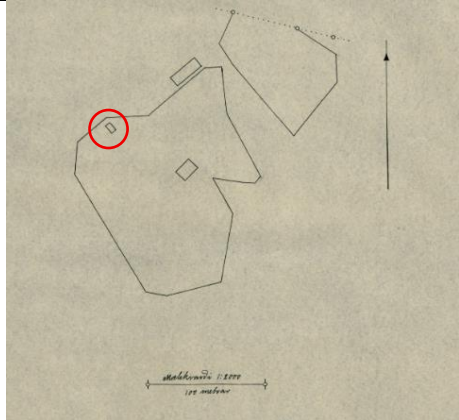
Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Fell	Fell
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	384981	622998
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
Fell		Bæjarstæði	Búsetuminjar
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning	
3494-001	900-1950	 Mynd 3. Drónamynd af bæjarstæði Fells [3494-001]. Horft í vestur.	
Vegghæð	Veggjabykkt		
Ástand	Friðlýst		
Vel greinanlegar	Nei		
Horfin	Hætta tilefni		
Nei	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hættu			
Lýsing			
Bæjarstæði Fells var skráð í skýrslu FSÍ frá 2003: „Samkvæmt Maríasi H. Björnssyni er gamla bæjarstæði Fells um 30 m austur af núverandi íbúðarhúsi sem byggt er í tvennu lagi, einhverntíma á árunum 1940-1944 og 1965. Er þetta líklega rétt ef litið er á afstöðnu gagnvart öðrum húsum sem sýnd eru á túnakorti frá 1917, en örugg vissa er fyrir staðsetningu þeirra (sjá 003 og 013). Hefðbundinn búskapur hefur ekki verið á Felli um árabil en landeigendur nýta jörðina sem sumardvalarstað. Í túni. Bæjarstæðið er í sléttu túni sem til skamms tíma var í rækt en nú er Fell einungis sumardvalarstaður. Eiginlegur bæjarhóll sést ekki.“ Þessi lýsing stendur enn.			
Ljósmynd / teikning		Umhverfi / staðhættir	
		Bæjarstæðið stendur á sléttuðu svæði við enda Fellsvegar.	
		Athugasemd	
		Heimildir	
		Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003, bls. 97-98	

Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Fell	Fell
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	385971	620818
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
Hagagarður / Merkishryggur	Garðlag	Landamerki	Landbúnaðarminjar
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning	
3494-002	1550-1900	 Mynd 4. Horft vestur eftir Hagagarði [3494-002].	
Vegghæð	Veggjabykkt		
0 – 1.3m	1m		
Ástand	Friðlýst		
Vel geinanlegar	Nei		
Horfin	Hætta tilefni		
Nei	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hætta			
Lýsing			
Í Örnefnaskrá Krossness segir: „Hagabardás er þröngur bús á landamarkjum. Sunnan- eða innanvert við hann er Hagagarður á landamarkjum, að mestu gróinn hryggur, sem liggur fram á kletta og upp undir fjallsrætur. Geta má þess, að frá Felli er hann nú nefndur Merkishryggur, en Hagagarðsnafnið er komið á grjótgardshleðslu aðeins norðan við landamerkin.“ Í Örnefnaskrá Fells segir: „Hagagarður er að mestu gróinn hryggur sem liggur fram á þverhnipta kletta niður í sjó og upp undir fjallsrætur. Ekki er vitað um tildrög af nafni hans.“ Garðurinn var skráður í skýrslu FSÍ frá 2003: „Garðurinn nær svotil alveg frá sjó og um 200 m upp í hlíð, upp að raflínuvegi sem hefur verið ruddur og sennilega skemmt efsta hluta garðsins.“ Grjóthlaðinn garður, rofinn á tveimur stöðum af vegum. Mögulega hefur hluti hans verið notaður til að hlaða undir eldri veg sem rífur garðinn við bjargbrúnina. Veggjahæð er frá 0 – 1.3m og veggjabreidd er að jafnaði um 1m.			
Ljósmynd / teikning		Umhverfi / staðhættir	
 Mynd 5. Uppmæling af Hagagarði [3494-002].		Garðurinn liggur frá þverhniptri bjargsbrún upp í grýtta hlíðina og er rofinn af Fellsvegi um 1km NV við Krossneslaug	
		Athugasemd	
		Heimildir	
		Örnefnaskrá - Krossnes Örnefnaskrá - Fell Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003, bls. 88	

Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Krossnes	Krossnes
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	386321	620175
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
Þverhamrar	Náttúruminjar	Þjóðsagnastaður	Trú og hefðir
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning	
3494-003	1550-1900	 Mynd 6. Horft í suður yfir hluta Þverhamars [3494-003] sem er innan skráningarsvæðisins.	
Vegghæð	Veggjaþykkt		
Ástand	Friðlýst		
Vel greinanlegar	Nei		
Horfin	Hætta tilefni		
Nei	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hætta			
Lýsing			
Í Örnefnaskrá Krossness segir: „Nokkru innar eru Þverhamrar [...] í Þverhömrum átti að búa huldufólk.“ Þverhamrar er stór klettur sem gengur út úr brúninni fram í stórgrýtta fjöruna. Kletturinn gengur svo inn í landið í NV frá eiginlega huldufólksbústaðnum að Fellsvegi og var hann því hafður með í skráningunni. Kletturinn var einnig skráður í skýrslu FSÍ frá 2003.			
Ljósmynd / teikning		Umhverfi / staðhættir	
 Mynd 7. Horft í SA yfir hluta Þverhamars [3494-003] sem er innan skráningarsvæðisins.		Við þverhnípta kletta skammt vestan við Fellsveg.	
		Athugasemd	
		Heimildir	
		Örnefnaskrá - Krossnes Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003,, bls. 88	

Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Fell	Fell
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	385006	622991
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
Fell	Heimild	Híbýli	Búsetuminjar
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning 	
3494-004	1550-1900		
Vegghæð	Veggjabykkt		
Ástand	Friðlýst		
Sést ekki	Nei		
Horfin	Hætta tilefni		
Já	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hættu			
Lýsing			
Gömlu bæjarhús Fells eru sjáanleg á túnakorti frá 1917. Leifar bæjararins sjást ekki í dag. Bæjarstæði Fells var skráð í skýrslu FSÍ frá 2003: „Samkvæmt Maríasi H. Björnssyni er gamla bæjarstæði Fells um 30 m austur af núverandi íbúðarhúsi sem byggt er í tvennu lagi, einhverntíma á árunum 1940-1944 og 1965. Er þetta líklega rétt ef litið er á afstöðnu gagnvart öðrum húsum sem sýnd eru á túnakorti frá 1917, en örugg vissa er fyrir staðsetningu þeirra (sjá 003 og 013). Hefðbundinn búskapur hefur ekki verið á Felli um árabil en landeigendur nýta jörðina sem sumardvalarstað. Í túni. Bæjarstæðið er í sléttu túni sem til skamms tíma var í rækt en nú er Fell einungis sumardvalarstaður. Eiginlegur bæjarhóll sést ekki.“			
Ljósmynd / teikning	Umhverfi / staðhættir		
	Bæjarstæðið stendur á sléttuðu svæði við enda Fellsvegar.		
	Athugasemd		
Heimildir Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003, bls. 97-98 Túnakort - Fell, 1917			

Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Fell	Fell
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	385062	622934
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
Hesthúshóll	Heimild	Hesthús	Landbúnaðarminjar
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning	
3494-005	900-1950		
Vegghæð	Veggjabykkt		
Ástand	Friðlýst		
Sést ekki	Nei		
Horfin	Hætta tilefni	 Mynd 10. Túnakort Fells frá 1917. Hesthúsin eru innan rauða hringsins.	
Já	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hættu			
Lýsing			
Í skýrslu FSÍ frá 2003 segir: „Útihús er sýnt á túnakorti frá 1917, um 60m suðvestur af bænum. Þar er hóll sem nefnist Hesthúshóll og voru lengi á honum tóftir sem nú hafa verið sléttaðar.“ Sléttaður hóll í túni, ekki sést til fornleifa. Eins og nafnið á hólnum gefur til kynna hafa verið hesthús á honum.			
Ljósmynd / teikning		Umhverfi / staðhættir	
 Mynd 11. Túnakort Fells lagt yfir loftmynd. Hesthúsin eru innan rauða hringsins.		Hóllinn er í túni sunnan við núverandi bæjarstæði Fells, fast við læk sem rennur niður brekkuna til sjávar.	
		Athugasemd	
		Heimildir	
		Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003, bls. 98 Túnakort - Fell, 1917	

Almennar upplýsingar			
Sýsla	Sveitarfélag	Heiti jarðar	Heiti jarðar 1847
Strandasýsla	Árneshreppur	Fell	Fell
Upplýsingar um skráningu			
Skrásetjari	Dagsetning	Austur hnit ISN93	Norður hnit ISN93
Atli Rúnarsson	22.9.2025	384992	622913
Upplýsingar um minjar			
Sérheiti	Tegund	Hlutverk	Minjaheild
	Heimild	Fjárhús	Landbúnaðarminjar
Auðkenni	Tímabil	Ljósmynd / teikning Mynd 12. Túnakort Fells frá 1917. Fjárhúsin eru innan rauða hringsins.	
3494-006	900-1950		
Vegghæð	Veggjabykkt		
Ástand	Friðlýst		
Sést ekki	Nei		
Horfin	Hætta tilefni		
Já	Vegna veitulagna		
Hættumat	Hættuorsök		
Engin hætta			
Lýsing			
Í skýrslu FSÍ frá 2003 segir: „Útihús er sýnt á túnakorti frá 1917, um 70m suður af bæjarstæðinu gamla (001). Var um að ræða fjárhús sem notað var af núverandi ábúendum. Húsið var að mestu úr timbri og bárujárni fyrir utan einn hluta sem var úr torfi og grjóti. Yngsti hluti hússins var byggður eftir 1950. Húsið er nú horfið. Í túni. Ekki sést til fornleifa en túnið er þó mjög mishæðótt á þessum stað.“ Þessi lýsing stendur enn.			
Ljósmynd / teikning		Umhverfi / staðhættir	
 Mynd 13. Túnakort Fells lagt yfir loftmynd. Fjárhúsin eru innan rauða hringsins.		Bæjarstæðið stendur á sléttuðu svæði við enda Fellsvegar.	
		Athugasemd	
		Heimildir	
		Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansen & Uggi Ævarsson, 2003, bls. 101 Túnakort - Fell, 1917	

8. NIÐURSTÖÐUR

Alls voru sex minjar skráðar og þar af eru tvær sem falla innan fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis. Til stendur að leggja ljósleiðara að íbúðarhúsinu á Felli og var því skráð aðeins lengra en skráningarsvæðið segir til um en sú framkvæmd mun ekki eiga sér stað strax.

Allar minjarnar voru skráðar í hættu vegna tilefnis, þ.e. veitulagna.

Hagagarður/Merkishryggur [3494-002] eru þær minjar sem eru í hvað mestri hættu vegna framkvæmdanna en þó er svigrúm þar sem garðlagið hefur verið rofið af Fellsvegi til þess að plægja strenginn í jörðu alveg við veginn.

Hinar minjarnar sem skráðar voru bæjarstæði Fells [3494-001] en ekki er sjáanlegur eiginlegur bæjarhóll. Samt hefur verið búið að Felli allavega frá 13.öld og þarf því að hafa samráð við Minjastofnun Íslands áður en ráðist verður í ljósleiðaralagninguna. Aðrar minjar sem skráðar voru við Fell voru skráðar eftir túnakorti frá 1917 [3494-004, 005 & 006].

Einar náttúruminjar voru skráðar en það var kletturinn Þverhamrar [3494-003] en sagnir eru til um að þar hafi haldið til huldufólk.

Eins er vert að benda á að í menningarminjalögum segir að ef áður óþekktar minjar finnast við framkvæmdir skal stöðva framkvæmdina strax og hafa samband við Minjastofnun Íslands sem mun taka ákvörðun um framhaldið.

9. KORT

NÁTTÚRUSTOFA
VESTFJARÐA
Fornleifadeild

- Staðsetning minja
- Mælingar - Flákar
- Skráningarsvæði

0 0,5 1 km

Yfirlitskort yfir skráðar minjar milli Krossness og Fells.

Mælikvarði 1:2000 Dags. 26.9.2025 Kort 1

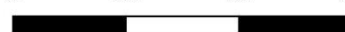
Náttúrustofa Vestfirðja Atli Rúnarsson

NÁTTÚRUSTOFA
VESTFJARÐA
Fornleifadeild

- Staðsetning minja
- Mælingar - Flákar
- Skráningarsvæði

0 25 50 75 m

Staðsetning Hagagarðs/Merkishryggs [3494-002] nálægt landamerkjum Krossness og Fells

Mælikvarði 1:1250 Dags. 26.9.2025 Kort 2

Náttúrustofa Vestfjarða Atli Rúnarsson

NÁTTÚRUSTOFA
VESTFJARÐA
Fornleifadeild

- Staðsetning minja
- Mælingar - Flákar
- Skráningarsvæði

0 25 50 75 m

Skráðar minjar eftir túnakorti Fells frá 1917, staðsetning er ónákvæm

Mælikvarði 1:1250 Dags. 26.9.2025 Kort 3

Náttúrustofa Vestfjarða Atli Rúnarsson